

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 21.02.2021).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 21.02.2021).

Кучеренко Денис
старший судовий експерт відділу вибухово-
технічних досліджень
Дніпропетровський НДЕКЦ
Резцова Наталія
майор поліції
викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ І ПІДГОТОВКА ДО ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ВИБУХОТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Судова вибухотехнічна експертиза – рід криміналістичної експертизи, предметом якої є фактичні дані (обставини), які пов’язані з визначенням групової належності та єдиного джерела походження вибухових пристроїв в цілому вигляді або за їх фрагментами (осколками), елементів вибухових пристроїв, обставин вибуху, які встановлюються на основі спеціальних знань в області криміналістичної вибухотехніки за питаннями, які поставлені на вирішення експертизи [1].

Виходячи із поданого визначення варто звернути увагу на відмежування судової вибухотехнічної експертизи від суміжних із нею експертних досліджень, пов’язаних із вибухами на виробництві, транспорті тощо, такими, що викликані порушенням технологічного процесу, правил техніки безпеки або експлуатації різних виробничих потужностей під час проведення робіт,

завантаженні/розвантаженні будь-яких твердих матеріалів або рідких речовин, зокрема, вибухонебезпечних речовин і матеріалів.

Якщо на місці події наявні сліди вибуху, то слід вилучати всі предмети або їх частини, на яких є сліди кіптяви. Зокрема, практичні працівники повинні звернути увагу на те, що з епіцентру вибуху обов'язково збираються зразки з поверхонь – носіїв вибуху: зразки ґрунту, якщо вибух було здійснено на ґрунті, залишки бетону або штукатурки за умови вибуху в приміщенні, якщо вибухнуло в автомобілі, треба вилучити елементи зі слідами плавлення тощо. Відповідно до порядку упакування та зберігання вилучені предмети поміщаються в герметичну тару (скляні ємності, поліетиленові пакети або мішки тощо).

Як і в усіх інших випадках, під час огляду місця події зі слідами вибуху, складається протокол огляду місця події з планом-схемою і фотографіями (фототаблицею). Фототаблиця до протоколу огляду місця події відіграє значну роль для проведення експертного дослідження.

Фототаблиця, яка надається разом із протоколом огляду місця події, повинна містити інформацію про пошкодження на предметах, які знаходилися на місці події в момент вибуху та сліди на них (кіптява, характер та інтенсивність її розподілу; наявності воронки та її параметри і конфігурація (діаметр, глибина, структура країв, ступінь пошкодження предметів, які знаходилися в зоні вибуху), матеріал, у якому утворилась воронка: деревина, залізо, асфальт, бетон тощо, пошкодження скляних поверхонь.

Серед об'єктів вибухотехнічної експертизи можна назвати наступні: вибухові речовини та їх пакування, капсулі та детонатори, вогнепровідні та детонуючі шнури, гранати, міни, снаряди, підривачі, запалювачі, саморобні боєприпаси, саморобні вибухові пристрої, піротехнічні вироби, навчально-імітаційні засоби та їх залишки після вибуху, а також предмети, що імітують вибухові речовини та вибухові пристрої [3].

В разі виникнення необхідності проведення вибухотехнічної експертизи в рамках кримінального провадження залучаються спеціалісти-вибухотехніки відповідного підрозділу НПУ, однак варто зважати на специфіку проведення

даного експертного дослідження, яке полягає у підвищеному рівні небезпечності об'єктів дослідження та проведенні комплексу підготовчих заходів з боку спеціалістів з метою запобігання самокалічення або завдання шкоди життю і здоров'ю інших осіб. При цьому слід зберегти криміналістичні сліди та ідентифікаційні ознаки вибухового пристрою [4].

Комплекс підготовчих заходів до проведення вибухотехнічного дослідження доволі часто включає в себе знешкодження вибухових пристроїв та вибухонебезпечних предметів. Крім цього, вибухотехніки у практичній діяльності можуть вдаватися до гуманітарного розмінування - знешкодження мін та боєприпасів у цивільних цілях, яке здійснюється у відповідності з міжнародними стандартами ООН International MineActionStandards (IMAS).

У вибухотехнічних підрозділах, як в Україні так і за кордоном, розроблено і успішно застосовується на практиці цілий ряд гідроруйнівників ВП, ближнього радіусу дії. Одними з перших для вирішення завдання знешкодження вибухонебезпечних предметів (ВНП) були розроблені і застосовуються на даний час гідродинамічні руйнівники багаторазової дії фірми «Центуріон» Україна [5, 323, 327].

Вибухові пристрої, які мають товщину корпусу до 5 мм з низькою вірогідністю детонації можуть бути зруйновані даним гідродинамічним руйнівником багаторазового використання. Пристрій можна споряджати сталеву кулю, однак переважно його застосовують вибухотехнічні підрозділи для руйнування вибухових пристроїв в захисних корпусах. Високу ефективність руйнування ВНП з відстані від 0 до 50 см переважно без ініціювання детонації їх основного заряду ВР показав руйнівник, дія якого заснована на використанні рідинної кумуляції. Такий руйнівник також виготовляється самостійно на місці виконання робіт по знешкодженню ВНП. Для створення руйнівника використовується пластикова пляшка ємністю 0,33-2,25 л або поліетиленовий пакет, заряд пластичної ВР типу ПВР-4 (ПВР-5А, ПВР-7, ПВР-12) або еластичного типу ВР ЕВР-11 масою 5-35 г і засіб підриву типу ЕДП (ЕДП-р) [5, с. 327].

Варто звернути увагу на те, що фактично дослідження вибухонебезпечних матеріалів або вибухових речовин здійснюється не менше двох разів. Під час огляду місця події спеціаліст-вибухотехнік оглядає вибуховий пристрій або речовину і робить попередні висновки стосовно досліджуваного об'єкта. Судження про оглядуваний об'єкт фіксуються слідчим у протоколі огляду. Так, до основного тексту заносяться відомості про властивості та ознаки вибухових пристроїв або речовин, також детально описується будова, структура, матеріал, вибуховий механізм тощо. Більш ґрунтовні висновки формуються експертом в рамках проведення судової вибухотехнічної експертизи. Висновок, який ґрунтується на результатах лабораторних досліджень, є доказом у кримінальному провадженні тих чи інших важливих обставин тощо [6, с. 33].

Однак поряд із підготовкою до проведення судової вибухотехнічної експертизи слідчому для того, щоб зібрати всі докази в рамках конкретного провадження, варто правильно визначити послідовність призначення експертиз та визначити перелік питань, які слід поставити на вирішення експерту. Таке планування дозволить зберегти важливі докази, як сліди папілярних візерунків, крові, слини тощо на вибухових пристроях або інші важливі деталі [6, с. 33].

Отже, підготовка до проведення судової вибухотехнічної експертизи має низку особливостей, про які повинен пам'ятати не тільки експерт, але й сам слідчий для того, щоб досудове розслідування було швидким, повним і всебічним. Зокрема, це стосується тактично правильного планування експертиз, які необхідно провести, питань, які слід поставити на вирішення експерту, та вилучення всіх речових доказів на місці події тощо.

Бібліографічні посилання:

1. Вибухотехнічна та пожежотехнічна експертиза. Черкаський НДЕКЦ МВС України. URL: <https://ndekc.ck.ua/novini/741-vibuhotehniczna-ta-pozhezhotehniczna-ekspertiza.html> (дата звернення: 10.03.2021).
2. Вибухотехнічна експертиза. Експертиза вибухових речовин і продуктів вибуху (пострілу). Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім.

Засл. проф. М.С. Бокаріуса. URL: <https://www.hniise.gov.ua/13956-vibuxovo-texchna-ekspertiza.html> (дата звернення: 10.03.2021).

3. Вибухотехнічна експертиза. Тернопільський НДЕКЦ МВС України. URL: <http://www.ndekc.te.ua/news/mozhlivost-vibuhotehchno-ekspertizi> (дата звернення: 10.03.2021).

4. Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ: Наказ МВС України № 691 від 19.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#top> (дата звернення: 10.03.2021).

5. Приходько Ю.П. Гідроруйнівники, як спеціальне знаряддя для знешкодження вибухонебезпечних предметів. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб., присвяч. 105-річчю заснування судової експертизи в Україні. Київський НДІ судових експертиз; редкол.: О. Г. Рувін (голов. ред.) та ін. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. Вип. 63, ч. 1. С. 323-333.

6. Особливості взаємодії при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень за фактами вибуху, загрози вибуху або виявленні саморобних вибухових пристроїв : науково-методичні рекомендації / В.В. Кікінчук, Р.Л.Степанюк, Т.А. Пазинич. Харків : ХНУВС. 2018. 39 с.

Лазарєва Яна Анатоліївна
курсант 2-го курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділу кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
науковий керівник: **Бублик Надія Сергіївна**
Старший викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА
ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ ПІД ЧАС
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**